

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nouzový stav a pandemie COVID-19 jako přitěžující okolnost a okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby

Vyhlášení nouzového stavu v souvislosti s pandemií COVID-19 vyvolává řadu otázek i v oblasti trestního práva hmotného. Pojďme se v souvislosti s tím blíže podívat na některá ustanovení zákona č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník (dále též „TrZ“).

Některé trestné činy obsahují již ve své základní skutkové podstatě podmínku, že k jejich spáchání musí dojít za nouzového stavu. Jedná se o trestný čin ohrožení devizového hospodářství (§ 247 TrZ), nenastoupení služby v ozbrojených silách (§ 372 TrZ) a vyhýbání se výkonu služby (§ 384 TrZ).

Obecná přitěžující okolnost

Větší dopad v současné situaci bude ale mít obecná přitěžující okolnost. Podle § 42 písm. j) TrZ soud jako k přitěžující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel „*spáchal trestný čin za krizové situace, živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek, anebo na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace*“. Jelikož trestní zákoník sám o sobě definici krizové situace neobsahuje, lze si pomoci definicí jiného veřejnoprávního předpisu. Krizovou situací se tak podle § 2 písm. b) zák. č. [240/2000](#) Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů rozumí mj. i nebezpečí, při kterém je vyhlášen nouzový stav.

Otázkou je, zda samotné spáchání trestného činu během vyhlášeného nouzového stavu či za jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek samo o sobě postačuje k naplnění této přitěžující okolnosti. Komentář Wolters Kluwer^[1] k TrZ ke krizové situaci a k jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek dodává, že se nemusí „*jednat o trestný čin namířený proti uvedeným ohroženým hodnotám, ale o jakýkoliv trestný čin, k jehož spáchání přispěla zmíněná situace*“. Komentář C.H.Beck k TrZ^[2] k jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek uvádí, že může jít o událost, „*kterou pachatel nezpůsobil, ale situace vzniklé v jejím důsledku zneužil ke spáchání trestného činu*“. Z komentářové literatury se nabízí úvaha, že pouhé spáchání trestného činu v době vyhlášeného nouzového stavu či v době existence jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek by bez dalšího nemělo postačovat k naplnění přitěžující okolnosti, ale že je v takovém případě třeba, aby mezi spáchaným trestným činem a krizovou situací, případně jinou událostí vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek existovala širší souvislost např. její využití při páchaní trestného činu, nebo pokud taková situace páchaní trestného činu pachateli usnadnila, případně pokud z ní pachatel nějak profitoval. Nemělo by tak docházet k pouhé mechanické aplikaci ustanovení TrZ zpřísňující postih pachatele pouze na základě pouhé časové souvislosti trestného činu s vyhlášeným nouzovým stavem či s existencí jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek.

K výkladu dostatečnosti pouhé časové souvislosti se však, dle našeho názoru až formalisticky, kloní Nejvyšší státní zastupitelství^[3]. Taková argumentace vychází nejspíše z premisy, že v době nouzového stavu je zvláště chráněným zájmem obecná zvýšená potřeba dodržování pravidel, např. z důvodu přesměrování činnosti bezpečnostních složek z oblasti potírání obecné kriminality do

oblasti pomoci společnosti, případně z všeobecného důvodu, že je třeba chránit společnost „stůj co stůj“. I v takovém případě se však jedná o souvislost kauzální (byť velmi obecnou) a nikoliv pouze časovou.

Nouzový stav a okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby

Situace je o něco komplikovanější v případech trestných činů, jejichž kvalifikovaná skutková podstata výslovně neobsahuje nouzový stav či krizovou situaci, ale obsahuje podmínku spáchání trestného činu za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. Jedná se o trestné činy šíření nakažlivé lidské nemoci (§ 152 TrZ), šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti (§ 153 TrZ), ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty (§ 156 TrZ), ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§ 157 TrZ), krádež (§ 205 TrZ), zpronevěra (§ 206 TrZ), podvod (§ 209 TrZ), lichva (§ 218 TrZ), šíření poplašné zprávy (§ 357 TrZ). Nejvyšší státní zastupitelství ve svém sdělení^[4] bez bližší argumentace vyjádřilo názor, že spáchání trestného činu v rámci vyhlášeného nouzového stavu je u výše zmíněných trestných činů okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Nouzový stav a kvalifikovaná skutková podstata krádeže (§ 205 odst. 4 písm. b))

Nejvyšší státní zastupitelství jako příklad aplikace použití kvalifikované skutkové podstaty užilo příklad krádeže. Pojdme se tedy blíže podívat na kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu krádeže § 205 odst. 4 písm. b). Ta obsahuje podmínku spáchání trestného činu za „stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“.

V této kvalifikované skutkové podstatě není nouzový stav, jakožto „krizová situace“ obsažen. Na současnou situaci se tak může vztahovat pouze podmínka spáchání krádeže za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek. V souvislosti s tím lze také poukázat na úmysl zákonodárce, který ačkoli nouzový stav případně obecně krizové situace výslovně v některých ustanoveních TrZ zmínil, tak ale neučinil ve výše zmíněné kvalifikované skutkové podstatě krádeže.

Domníváme se, že u trestného činu krádeže by pouhé formální vyhlášení nouzového stavu nemělo samo o sobě vést k naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. V této souvislosti by se mělo předně posoudit, zda pandemie COVID-19 je jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek a určit její počátek, případně konec, který nemusí být totožný se začátkem a koncem vyhlášeného nouzového stavu.

Dále by zejména mezi krádeží a jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek měla existovat i jiná než jen časová spojitost a tento závěr bude nutné řádně zdůvodnit.

Za těchto podmínek by při námi preferovaném výkladu např. situační kapesní krádež (ke které by došlo bez ohledu na krizovou situaci, resp. vyhlášený nouzový stav) neměla sama o sobě naplňovat kvalifikovanou skutkovou podstatu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b). Takový čin za podmínky, že zde nebude jiná než pouhá časová spojitost s událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nedosahuje zvýšené společenské škodlivosti a mělo by postačovat uložení trestu uvedeného v základní skutkové podstatě. Naopak u krádeže zdravotnických pomůcek či krádeže vloupáním do prodejny, která musela být na základě přijatých opatření dlouhodobě uzavřena, bychom už existenci dalších spojitostí s činem našli. Jsme toho názoru, že ani v daném případě by nemělo s přihlédnutím k zásadě úměrnosti činu a trestu docházet k přehnaně extenzivnímu výkladu trestněprávních norem. Trestní represe by měla být represí rozumnou a tedy

tam, kde stačí k dosažení účelu trestu méně intenzivní újma je třeba se na ni omezit. Naopak trest přinášející vyšší újmu, než je potřebná, ztrácí účinnost a jako nespravedlivý přináší škodu[5]. Podle nás tedy není žádoucí zjevně širším způsobem pojatý výklad příčinné souvislosti prezentovaný Nejvyšším státním zastupitelstvím. Jsme si však současně vědomi toho, že argument přiměřenosti trestu může být realizován při rozhodování o trestu, a to například postupem dle § 58 či dle § 81 trestního zákoníku.

Je však otázkou, jak budou soudy postupovat při rozhodování o trestných činech spáchaných za současné situace, a zda se budou u jednotlivých případů skutečně zabývat souvislostmi mezi činem a současnou situací, nebo zda bude docházet k pouhé paušální aplikaci zpřísňujících ustanovení. Z našich poznatků pramení, že případů vedených trestních stíhání pro naplnění kvalifikované skutkové podstaty krádeže (dle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku) je v současné době mnoho a bude na soudní praxi se s tímto fenoménem důstojně vypořádat.

JUDr. Lukáš Klicpera,
advokát

Daniel Kočí

[K2 Legal s.r.o., advokátní kancelář](#)

Sokolská 1802/32
120 00 Praha 2, Nové Město

Tel.: +420 223 019 839
e-mail: office@k2legal.cz

[1] Draštík, A. a kol. Trestní zákoník Komentář, Wolters Kluwer, 2015 - § 42 písm. j), bod 12.

[2] Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, C.H.Beck, 2012 - str. 563

[3] Sdělení NSZ k otázkám trestní odpovědnosti během nouzového stavu ze dne 13. 3. 2020. K dispozici >>> [zde](#).

[4] Sdělení NSZ k otázkám trestní odpovědnosti během nouzového stavu ze dne 13. 3. 2020. K dispozici >>> [zde](#).

[5] Viz Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, 968 s. - str. 26 a 38

Další články:

- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžitě pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Dětský certifikát](#)